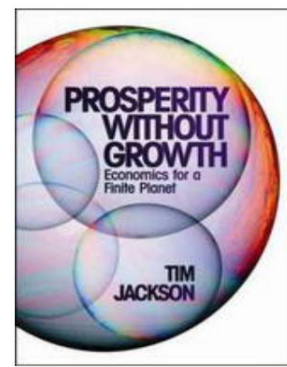


# Prosperity without growth

Tim Jackson

(Economics for a finite planet)



## KERN-VRAAG

Kunnen we een goed leven leiden zonder economische groei?

## HUIDIGE SITUATIE

We leven in een eindige wereld. De beperkte voorraden grondstoffen in combinatie met een groeiende wereldbevolking en groei in materiele welvaart leidt onherroepelijk tot grote problemen. Kernwoorden van de problemen zijn hier groei enerzijds en materiele consumptie ('stuff') anderzijds. Onderzoek toont aan dat je van meer 'stuff' niet gelukkiger wordt (ervan uitgaande dat je eten en onderdak hebt). Waarom is iedereen dan zo gefixeerd op meer stuff? Economie en politiek zoeken naar oplossingen die ons zo snel mogelijk weer terug brengen op het groeipad. Een fundamentele discussie over oplossingen zonder groei wordt nauwelijks gevoerd en is in de ervaring van TJ ook een taboe-status.

## DYNAMIEK

In figuur 1 staat een simpel plaatje van onze bestaande economie. Een consument is gericht op het kopen van goederen. Die goederen heeft hij niet alleen nodig om van te eten maar verschaffen hem ook identiteit en betekenis. Geld om die goederen van te kopen krijgt hij door zijn arbeid aan bedrijven te verkopen. En los daarvan geeft werk ook voldoening en zingeving. Diezelfde consument investeert in bedrijven die voor hem steeds meer en betere producten maken. Het bedrijf is gericht op meer winst en hogere efficiency. Zo houden consument en producent elkaar gevangen. Reclame zorgt ervoor dat we de nieuwste producten willen en erbij willen horen, als we het geld niet hebben gaan we schulden aan. Om schulden af te kunnen lossen moeten we blijven werken. Kortom: groei is onlosmakelijk verbonden met de bestaande economie.

## OVERWEGING

In principe zijn er 2 oplossingsrichtingen. De eerste is: kunnen we niet gewoon blijven groeien? Als je steeds slimmer en efficiënter produceert dan verbruik je ook minder grondstoffen en stoot je minder vervuiling uit. TJ geeft toe dat deze oplossing theoretisch-wiskundig niet is uit te sluiten. TJ laat ook zien dat het praktisch zeer onwaarschijnlijk is dat we onszelf uit de problemen gaan groeien. De tweede oplossing is: niet meer groeien in de klassieke betekenis van steeds meer goederen. Maar hier is de complicatie: hoe kun je werk verschaffen en blijvend innoveren zonder groei?

## OPLOSSING

De oplossing van TJ is de 'green deal'. Zie figuur 2. Bedrijven blijven innoveren maar richten zich op innovatie in duurzaamheid. Hierdoor ontstaan werkgelegenheid en aangepaste zuinige duurzame goederen. De consument ontleent zijn geluk en welbevinden aan deze nieuwe goederen. Uiteindelijk is er dan niet genoeg betaald werk om iedereen aan de slag te houden. De oplossing hiervoor is een eerlijke verdeling van het bestaande werk. Of dit allemaal netjes rondloopt en realiseerbaar is: niemand weet het, ook TJ niet. Onze macro-economische modellen zijn niet geschikt om hier de antwoorden op te geven. De oplossing van TJ behelst dan ook uitbreiden van de economische taal en wetenschap naar niet-groei modellen.

## COMPLICATIE

De oplossing van TJ kent wel wat complicaties of uitdagingen. TJ erkent dat de gewenste situatie niet spontaan tot stand gaat komen. Consumenten moeten voorkeur voor duurzame goederen gaan ontwikkelen en genoeg nemen met minder rendement. Producenten moeten zich meer op de lange termijn gaan richten en meer op de maatschappij als geheel dan op de aandeelhouders. Dit alles moet mogelijk worden gemaakt door een overheid die flink gaat sturen: belasting heffing, verboden, prikkels. Dit gaat heel ver, reclame voor 'foute' goederen zal niet meer worden toegestaan. Is er in dit geval nog sprake van kapitalisme? Ik zou zeggen van niet maar TJ beantwoordt de vraag met verwijzing naar dr Spock 'No Jim, not as we know it'.

## BEOORDELING

Jackson snijdt in dit boek een boeiende vraag aan. Kunnen we een economie opbouwen zonder groei. Hij doorbreekt hiermee een taboe en bepleit onder andere een verruiming van het bestaande economische instrumentarium om dit te kunnen onderzoeken. Maar als we tot de kern van zijn proberen door te dringen schrik ik toch van de eenvoud en naïviteit ervan. Blijven groeien op de bestaande manier is niet houdbaar. Theoretisch kan dat niet worden aangetoond, erkent ook Jackson. Dus dat is het eerste losse eindje waar tegenstanders zich aan zullen vastklampen. Op naar het alternatief. Prima is dat Jackson de systeem logica die tot de huidige problemen leidt erkent. Goederen geven status, consumenten kijken vooral naar de korte termijn, bedrijven kijken naar de aandeelhouderswaarde en niet naar de maatschappij als geheel. Hij concludeert dat bij een alternatief werkgelegenheid en innovatie hoe dan ook belangrijk blijven. De 'green deal' waar Jackson dan mee komt is op zich niet nieuw. Maar wat pijnlijk blijkt is dat overheidsingrijpen op grote schaal onvermijdelijk is. Reclame op foute producten verbieden, herverdeling van werk en ga zo maar door. Of het technisch allemaal kan? We weten het niet, we hebben er nog geen adequaat economisch instrumentarium voor. Maar is het praktisch haalbaar? Ook deze vraag blijft onderbelicht. Welke politicus zal dit aandurven? Wat is zijn of haar belang om slecht nieuws voor de burgers te brengen als hij over 4 jaar weer verkozen wil worden? Heeft deze green deal ook gevolgen voor de interne dynamiek van onze democratie met haar cyclus van 4 jaar en focus op de korte termijn?

Fig 1 Bestaande economie

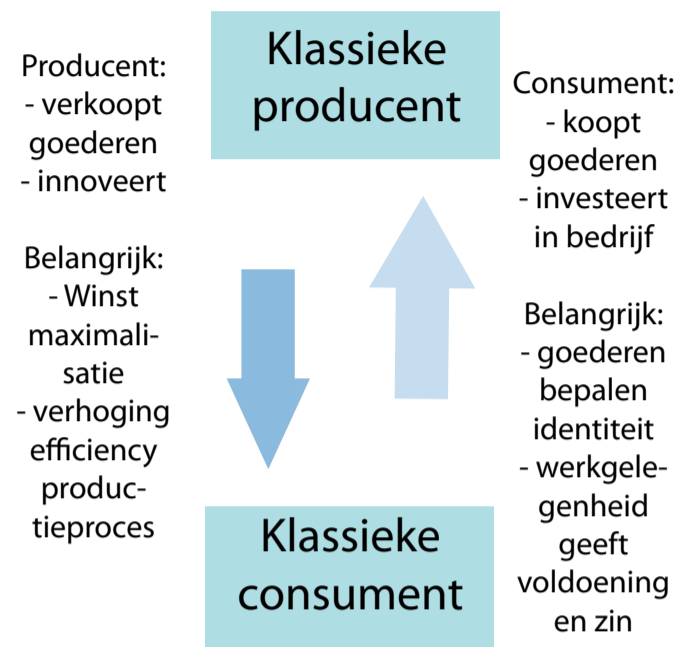


Fig 2 Eco - economie

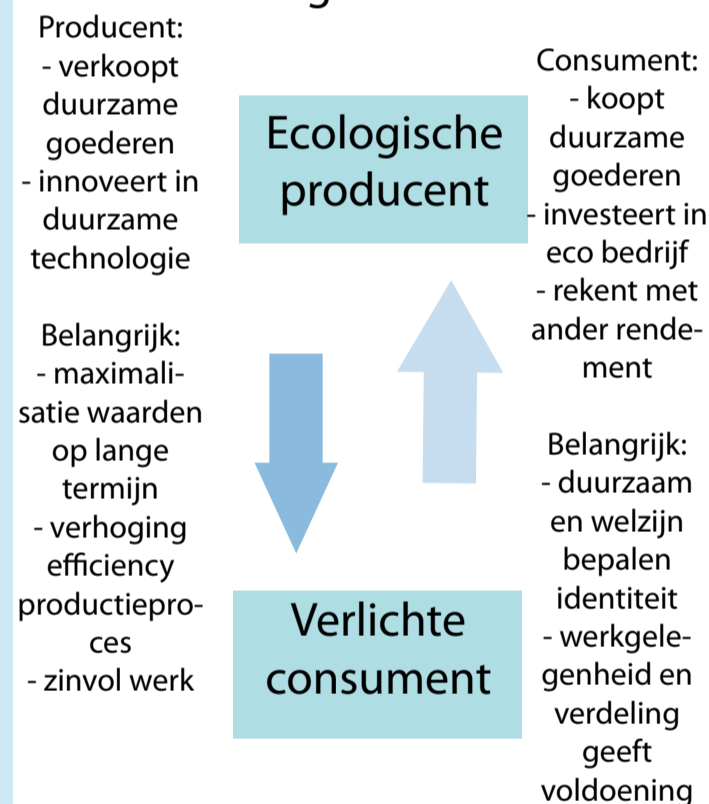


Fig 3 (Bill Ramsay) alternatieve samenvatting

